

Luttenbergstraat 2
Postbus 10078
8000 GB Zwolle
Telefoon 038 499 88 99
Fax 038 425 48 88

overijssel.nl
postbus@overijssel.nl

KvK 51048329
IBAN NL45 RABO 0397 3411 21

Inlichtingen bij
Gerard Wijnsma
telefoon 038 499 71 86
g.wijnsma@overijssel.nl
Zaaknummer 5239732

Woningstichting De Woonplaats
De heer R. van Brakel
Postbus 23
7500 AA ENSCHEDE

Datum	Kenmerk	Pagina	Bijlagen	Uw brief	Uw kenmerk
08.05.2019	2019/0102957	1 van 27	5	1 februari 2019	

Onderwerp: Ontheffing Wet natuurbescherming

Geachte heer Van Brakel,

U heeft, namens Woningstichting De Woonplaats, een aanvraag om een ontheffing op grond van de Wet natuurbescherming – onderdeel soorten¹ (verder Wnb - soorten) bij ons ingediend. Deze hebben wij op 1 februari 2019² ontvangen. De aanvraag heeft betrekking op onderhoud en verduurzaming van woningen aan 't Ribbelt en de Noorderkroonstraat te Enschede. In deze brief geven wij onze beslissing weer.

Besluit

Wij verlenen u een ontheffing³ van verbodsbepalingen voor soorten van de Vogelrichtlijn en van de Habitatrichtlijn. In het bijzonder gaat het om het verbod om nesten en rustplaatsen van de gierzwaluw en huismus opzettelijk te vernielen of te beschadigen of nesten van gierzwaluw en huismus weg te nemen⁴ en om voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van de gewone dwergvleermuis te beschadigen of te vernielen⁵.

Deze ontheffing is in verband met het onderhoud en verduurzaming van woningen voor de locatie Noorderkroonstraat en de wijk 't Ribbelt in Enschede.

U krijgt geen ontheffing van het verbod om de gierzwaluw en de huismus opzettelijk te storen, waarbij sprake is van een effect op de staat van instandhouding⁶ en van het verbod de gewone dwergvleermuis te verstoren⁷. De door u genomen maatregelen voorkomen dat een overtreding van dit verbod optreedt.

De volgende stukken van de aanvraag maken onderdeel uit van de ontheffing, voor zover niet in strijd met de voorschriften:

- Kaart met mitigerende maatregelen (bijlage 5).

¹ In het kader van art. 3.3, eerste lid en 3.8, eerste lid

² EDO-kenmerk 2019/0033024

³ Op basis van art. 3.3, eerste lid en 3.8, eerste lid

⁴ Art. 3.1, tweede lid

⁵ Art. 3.5, vierde lid

⁶ Art. 3.1, vierde lid

⁷ Art. 3.5, tweede lid

Deze ontheffing is geldig vanaf 1 juli 2019 tot en met 31 oktober 2021.

Voorschriften

Aan ons besluit verbinden wij voorschriften. Deze zijn in bijlage 1 weergegeven.

Leges

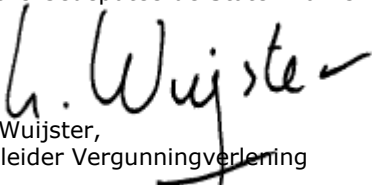
U bent voor het in behandeling nemen van uw aanvraag leges verschuldigd⁸. De verschuldigde leges voor dit besluit bedragen € 2.948,00.

Voor betaling van dit bedrag ontvangt u een factuur. Op deze factuur staat tevens vermeld hoe u eventueel bezwaar kunt aantekenen tegen de hoogte van het legesbedrag en de gehanteerde grondslagen.

Vragen

Heeft u vragen? Belt u dan met Gerard Wijnsma, te bereiken tijdens kantooruren op nummer 038 499 71 86. Schrijft u ons een brief of e-mail? Behandel dan één onderwerp per brief of e-mail. Wilt u ook het zaaknummer Z-HZ_WNB-2019-000518 vermelden? Op die manier kunnen wij sneller op uw vraag of opmerking reageren.

Met vriendelijke groet,
namens Gedeputeerde Staten van Overijssel,

Lars Wuijster,
teamleider Vergunningverlening

Bijlagen:

Bijlage 1	Voorschriften
Bijlage 2	Overwegingen bij het besluit
Bijlage 3	Onderzoeksmomenten en omstandigheden
Bijlage 4	Waargenomen verblijfplaatsen
Bijlage 5	Mitigerende maatregelen

Afschriften

Een afschrift van dit besluit is tevens verzonden aan:

- Burgemeester en wethouders van gemeente Enschede;
- Eelerwoude, I. van Dijk.

⁸ Belastingverordening Overijssel

Als u het niet eens bent met dit besluit kunt u bezwaar maken, als u belanghebbende bent.

Stuurt u dan een bezwaarschrift aan ons. Wij controleren dan of wij een juist besluit hebben genomen.

Uw bezwaarschrift is een brief die aan een aantal eisen moet voldoen.

De wet stelt eisen aan uw bezwaarschrift. Die eisen zijn:

1. U zegt met welk besluit u het niet eens bent. Dit doet u door in uw bezwaarschrift het kenmerk te vermelden dat op onze brief staat.
2. U zegt waarom u het niet eens bent met dit besluit.
3. U zet uw naam, adres, handtekening en de datum op uw bezwaarschrift.
4. U verstuurt het bezwaarschrift op tijd. Op onze brief staat een verzenddatum. U stuurt ons binnen zes weken na die datum uw bezwaarschrift.

Uw bezwaarschrift kunt u op 3 manieren aan ons versturen.

1. Met de post naar: Gedeputeerde Staten van Overijssel, Team Juridische zaken, Postbus 10078, 8000 GB Zwolle.
2. Via internet. U gebruikt daarvoor ons digitale bezwaarformulier. U vindt het formulier via <https://forms.overijssel.nl/bezwaar-klacht/bezwaar-beslissing/>.
3. Met een faxbericht. Het faxnummer van het team Juridische Zaken is: 038 – 425 48 02.

Wat als u niet kunt wachten tot er een nieuw besluit is genomen?

Ook als u bezwaar maakt treedt dit besluit gewoon in werking. Dat kan vervelende gevolgen voor u hebben. U kunt de rechtbank dan vragen een voorlopige beslissing te nemen, door een zogeheten 'voorlopige voorziening' aan te vragen. Dit is een aparte procedure die loopt naast de door u gestarte bezwaarprocedure. Voor de behandeling van uw verzoek om een voorlopige voorziening betaalt u een bedrag. De rechter kan beslissen dat wij dat bedrag aan u moeten vergoeden. Voor informatie over het indienen van een verzoek belt u met de Rechtbank Overijssel: 088 – 361 55 55.

BIJLAGE 1 - VOORSCHRIFTEN

Moet u volgens voorschriften iets melden of contact opnemen met het bevoegd gezag? Geeft u dan altijd aan dat het gaat om de Wet natuurbescherming - soortenbescherming, de naam van het project en ons kenmerk van dit besluit. Daarmee is direct duidelijk voor welk deel van de organisatie de melding of uw verzoek bestemd is. Het meldpunt is bereikbaar via de telefoon onder nummer 038 425 24 23 of via het e-mailadres meldpunt@overijssel.nl.

Neem ook contact met ons op als bij het uitvoeren van de werkzaamheden van het project andere beschermde soorten dan de genoemde worden aangetroffen. Afhankelijk van de situatie kan een wijziging van de ontheffing nodig zijn of moeten extra maatregelen worden genomen die nodig zijn om overtreding van verbodsbepalingen te voorkomen.

Aan deze ontheffing zijn de volgende voorschriften verbonden:

Algemeen

1. Als u het voornemen heeft af te wijken van de uitvoeringsperiode, de voorgeschreven middelen of voorgenomen handelingen als weergegeven in de aanvraag, dan moet u dit ter goedkeuring voorleggen aan de provincie. Alleen na schriftelijke toestemming van de provincie is de voorgenomen afwijking toegestaan. Neem voor overleg contact op met ons meldpunt.
2. Deze ontheffing is alleen geldig voor (medewerkers van) de ontheffinghouder of haar rechtsopvolgers of in opdracht van de ontheffinghouder handelende (rechts) personen. De ontheffinghouder of haar rechtsopvolgers blijven daarbij verantwoordelijk en aansprakelijk voor de juiste naleving van deze ontheffing.
3. Minimaal een week voor aanvang van de werkzaamheden dient u de datum van de start te melden bij het meldpunt. Geeft u bij de melding aan:
 - de contactpersoon ter plaatse, inclusief een telefoonnummer;
 - de naam van de begeleidend ecologisch deskundige, inclusief een telefoonnummer;
 - het adres waar de werkzaamheden worden uitgevoerd;
 - het kenmerk van deze beschikking (2019/0102957).

Soortspecifiek

Huismus

4. U dient bij de planning van de werkzaamheden rekening te houden met de kwetsbare voortplantingsperiode van de huismus. De voortplantingsperiode van de huismus loopt van maart tot en met augustus. Aaneengesloten vorstperioden van minimaal drie dagen (met overdag temperaturen lager dan 0 graden Celsius) in de periode december tot en met februari vormen ook kwetsbare perioden. Afhankelijk van het seizoen en de weersomstandigheden kan de voortplantingsperiode langer dan wel korter zijn. De geschiktheid van de periode voor het uitvoeren van de werkzaamheden dient te worden bepaald door een ecologisch deskundige op het gebied van de huismus. Afwijkingen dienen onderbouwd te worden aangetekend in het logboek.
5. In december 2018 zijn 28 tijdelijke kasten (Vivara pro) voor de huismus opgehangen zoals weergegeven in bijlage 5. De tijdelijke kasten dienen tenminste te blijven hangen tot nadat de permanente vervangende verblijfplaatsen zijn gerealiseerd. Het verwijderen van de tijdelijke kasten mag alleen buiten de kwetsbare periode van de huismus plaatsvinden. In het logboek moet de datum van verwijderen worden opgenomen.
6. Voorafgaand aan de werkzaamheden moet gecontroleerd worden op aanwezigheid van huismussen in het dak. Als er nog in gebruik zijnde nesten zijn moeten de werkzaamheden worden uitgesteld. In het logboek moet de datum van de controle en de resultaten worden opgenomen. Wanneer geen

voortplantingsactiviteit aanwezig is, moeten de dakpannen voorzichtig verwijderd worden, zodat aanwezige mussen de gelegenheid hebben te vluchten.

7. In de gerenoveerde panden dient u duurzame, permanente verblijfplaatsen aan te brengen voor de huismus. Hiervoor dient u bij alle woningen aan beide zijden vogelvides aan te brengen onder de dakrand.

Gierzwaluw

8. U dient bij de planning van de werkzaamheden rekening te houden met de kwetsbare broedperiode van de gierzwaluw. De broedperiode van de gierzwaluw loopt van half april tot en met half augustus. Afhankelijk van het seizoen en de weersomstandigheden kan deze periode langer dan wel korter zijn. De geschiktheid van de periode voor het uitvoeren van de werkzaamheden dient te worden bepaald door een ecologisch deskundige op het gebied van de gierzwaluw⁹. Afwijkingen dienen onderbouwd te worden aangetekend in het logboek.
9. Bij werkzaamheden tijdens de voortplantingsperiode dient een controle te worden op de aanwezigheid van gierzwaluwen in het dak. Als er nog in gebruik zijnde nesten zijn moeten de werkzaamheden worden uitgesteld. In het logboek moet de datum van de controle en de resultaten worden opgenomen.
10. In december 2018 zijn 55 kasten (Vivara Pro) voor de gierzwaluw opgehangen zoals weergegeven in bijlage 5. Deze kasten zijn bedoeld voor tijdelijke en permanente mitigatie en dienen te blijven hangen. Indien deze door onvoorziene omstandigheden verloren gaan of beschadigd raken, dienen ze te worden vervangen of gerepareerd.

Gewone dwergvleermuis

11. U dient bij de planning van de werkzaamheden rekening te houden met de kwetsbare perioden van de gewone dwergvleermuis. De kwetsbare overwinteringsperiode loopt van november tot en met maart. De kwetsbare voortplantingsperiode loopt van half mei tot augustus. Afhankelijk van het seizoen en de weersomstandigheden kunnen deze perioden langer dan wel korter zijn. De geschiktheid van de periode voor het uitvoeren van de werkzaamheden dient te worden bepaald door een ecologisch deskundige op het gebied van de gewone dwergvleermuis. Afwijkingen dienen onderbouwd te worden aangetekend in het logboek.
12. In december 2018 zijn 32 tijdelijke kasten voor de gewone dwergvleermuis opgehangen zoals weergegeven in bijlage 5. De tijdelijke kasten dienen tenminste te blijven hangen tot nadat de permanente vervangende verblijfplaatsen zijn gerealiseerd. Het verwijderen van deze tijdelijke vleermuiskasten mag alleen buiten de kwetsbare perioden van de gewone dwergvleermuis en op het moment dat deze niet in gebruik zijn. Voorafgaand aan het verwijderen is een controle door een ecologisch deskundige noodzakelijk. In het logboek moet de datum van verwijderen worden opgenomen.

⁹ De provincie Overijssel verstaat onder een ecologisch deskundige een persoon die voor de situatie en soorten ten aanzien waarvan hij of zij gevraagd is te adviseren en/of te begeleiden, aantoonbare ervaring en kennis heeft op het gebied van soortspecifieke ecologie. De ervaring en kennis dient te zijn opgedaan doordat de deskundige:

- op HBO, dan wel universitair niveau een opleiding heeft genoten met als zwaartepunt (Nederlandse) ecologie; en/of
- op HBO niveau een opleiding heeft afgerond met als zwaartepunt de Wet natuurbescherming, soorten herkenning en zorgvuldig handelen ten opzichte van die soorten; en/of
- als ecooloog werkzaam is voor een ecologisch adviesbureau, zoals bijvoorbeeld een bureau welke is aan gesloten bij het Netwerk Groene Bureaus; en/of
- Zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenbescherming en is aangesloten bij en werkzaam voor de daarvoor in Nederland bestaande organisaties (zoals bijvoorbeeld Zoogdiervereniging, RAVON, Stichting Das en Boom, Vogelbescherming Nederland, Vlinderstichting, Natuurhistorisch Genootschap, KNNV, NJN, IVN, EIS Nederland, FLORON, SOVON, STONE, Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, De Landschappen en stichting Beheer Natuur en Landelijk gebied); en/of
- Zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenmonitoring en/of bescherming.

13. De verblijfplaatsen worden minimaal 3 tot 5 dagen voor de aanvang van de werkzaamheden ongeschikt gemaakt, maar buiten de kwetsbare perioden. U maakt daarbij gebruik van het creëren van tocht door het openzetten van dakpannen of het afsluiten van openingen met exclusion flaps of ontsnappingspijpen, of door. Omdat niet duidelijk is waar verblijfplaatsen precies aanwezig zijn, moet er zorg voor worden gedragen dat alle potentiële openingen worden afgesloten. Na het ongeschikt maken moet een controle worden uitgevoerd met behulp van een batdetector. Deze controle moet 3-5 dagen na het ongeschikt maken worden uitgevoerd worden door de ecologisch deskundige, waarbij de nachten geschikte vliegomstandigheden voor vleermuizen moeten hebben ($>10^{\circ}\text{C}$, weinig wind en maximaal motregen). Indien alsnog vleermuizen worden aangetroffen, dan moeten extra maatregelen getroffen worden om de verblijfplaatsen verder ongeschikt te maken. De ecologisch deskundige bepaalt dat. Deze procedure dient herhaald te worden totdat geen exemplaren meer waargenomen worden. De werkzaamheden mogen pas starten als uit de controle blijkt dat er geen vleermuizen meer aanwezig zijn. In het logboek moet de datum van de controle en de resultaten worden opgenomen.
14. Direct na afronding van de dakrenovatie dienen de daken weer toegankelijk te worden gemaakt voor bewoning door gewone dwergvleermuis. De bij deelgebied 't Ribbelt gebruikte isolatieplaten dienen te worden opgeruwd of te worden voorzien van ruw materiaal (zonder vezels die in nageltjes van vleermuizen kunnen blijven hangen). Daarnaast moeten de daken toegankelijk worden gemaakt voor vleermuizen door het realiseren van openingen (ca 2 cm) naar de ruimte onder het dak. Dit wordt in het werk onder begeleiding van de ecologisch deskundige uitgevoerd. Omdat dit afhankelijk is van de detailsituatie, dient de wijze van uitvoering per woning in het logboek te worden vastgelegd. Ten minste **twee weken** voor de eerste werkzaamheden waarbij het dak weer geschikt wordt gemaakt, dient dit via het meldpunt te worden gemeld zodat onze toezichthouder bij de werkzaamheden aanwezig kan zijn.

Overige zaken

15. De ontheffinghouder moet een ecologisch logboek (laten) bijhouden, uit dit logboek moet aantoonbaar blijken hoe uitvoering is gegeven aan de bovengenoemde voorschriften en de gemaakte keuzen. Het gaat dan onder andere om het bijhouden van data van uitvoeren in relatie tot weersomstandigheden, rapportage controles en afweging voor locaties van de tijdelijke verblijfplaatsen, permanente verblijfplaatsen, wijze van ongeschikt maken, en oplossingen bij onverwachte soorten of situaties. Het ecologisch logboek dient aanwezig te zijn op de werklocatie.

BIJLAGE 2 - Overwegingen bij het besluit

Het besluit bestaat uit de ontheffing en voorschriften. In deze bijlage zijn de overwegingen bij het besluit opgenomen. Het besluiten de overwegingen zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. De overwegingen zijn als volgt opgebouwd:

A	WEERGAVE VAN DE FEITEN	9
A1	Aanvraag ontheffing beschermde soorten	9
A1.1	Omschrijving van het project / activiteiten	9
A1.2	Doelstelling van het project	10
A1.3	Soorten waarvoor ontheffing wordt gevraagd	10
A1.4	Periode	11
A1.5	Onderliggende documenten	11
A1.6	Aanvullende gegevens	11
A2	Bevoegdheid	11
A2.1	Gedeputeerde Staten van Overijssel bevoegd	11
A3	Procedure	11
A3.1	Overeenstemming andere provincie	11
A3.2	Adviesverzoek aan gemeente	11
A4	Toetsingskader soorten	11
A4.1	Wettelijke regels	12
A4.2	Provinciaal beleid	12
A4.2.1	Omgevingsverordening, hoofdstuk 7 Natuur	12
A4.2.2	Beleidsregel Natuur Overijssel 2017	12
A4.2.3	Jaarrond beschermde vogelnesten	12
B	TOETSING AANVRAAG ONTHEFFING SOORTEN	13
B1	Inhoudelijke beoordeling	13
B1.1	Onderzoeksmethode en resultaten onderzoek	13
B1.1.1	Beschrijving onderzoeksmethoden en resultaat	13
B1.1.2	Beoordeling uitgevoerd onderzoek	14
B1.2	Invloed van het project op betrokken soorten	14
B1.2.1	Effectbeoordeling in de aanvraag	14
B1.2.2	Toetsing van de effectbeoordeling	16
B1.3	Alternatieven voor realisatie van het project	18
B1.3.1	Alternatievenafweging in de aanvraag	18
B1.3.2	Toetsing van de alternatievenafweging	18
B1.4	Wettelijk belang van het project	18
B1.4.1	Motivatatie wettelijk belang in de aanvraag	18
B1.4.2	Toetsing aan wettelijk belang	19
B1.5	Beoordeling staat van instandhouding	19
B1.6	Toetsing aan overige vereisten	19

B1.7	Eindconclusie toetsing	19
B1.8	Zorgplicht blijft altijd gelden.....	20
C	Slotconclusie	20

A WEERGAVE VAN DE FEITEN

A1 Aanvraag ontheffing beschermde soorten

A1.1 Omschrijving van het project / activiteiten

Woningcoöperatie De Woonplaats is voornemens dakpannen te vervangen met bijhorende werkzaamheden in wijkdeel Noord van Enschede. Het gaat hierbij om twee locaties, de woningen aan de Noorderkroonstraat en de woningen bij 't Ribbelt. De Noorderkroonstraat bestaat uit een wijk met rijtjeswoningen die dateren uit 1982. 't Ribbelt betreft een oude wijk met rijtjeswoning uit het jaar 1952.

Figuur 1. Te renoveren Woningen Noorderkroonstraat.

Figuur 2. Te renoveren Woningen 't Ribbelt.

Aan de woningen van 't Ribbelt en Noorderkroonstraat vindt onderhoud en verduurzaming van de woningen plaats. De dakpannen van de woningen worden op beide locaties vervangen en het verouderde dakbeschot wordt, indien noodzakelijk, vervangen. Aan de woningen van de Noorderkroonstraat worden hoofdzakelijk de aansluiting ter plaatse van de dakgoot en de afwerking rondom dak en dakraam vervangen of verduurzaamd. Bij beide complexen wordt ook isolatie toegepast. Het is nog niet helemaal duidelijk op welke wijze geïsoleerd gaat worden.

Samenvattend worden de volgende werkzaamheden op beide locaties uitgevoerd:

- Aanbrengen extra dakisolatie;
- Vervangen dakgoten/ dakbeschot;
- Vervangen dakpannen;
- Verbeteren of vernieuwen aansluiting met dakraam;
- Aanbrengen isolatie op de bouwmuur (van binnenuit) ter bescherming brandoverslag tussen de woningen onderling.

Er worden geen werkzaamheden aan het openbaar groen of de tuinen uitgevoerd.

De werkzaamheden staan gepland van juli 2019 tot en met oktober 2019. In verband met uitloop wordt voor een langere termijn een ontheffing aangevraagd. De werkzaamheden zullen van kortere duur zijn, eventuele vertragingen zijn daarom bij de periode van ontheffing inbegrepen.

A1.2 Doelstelling van het project

Het onderhoud is enerzijds onderdeel van het noodzakelijke instandhoudingbeheer van de woningen en anderzijds wordt een verbetering nagestreefd. Daardoor gaan de woningen weer langer mee en wordt de isolatie van de woningen verbeterd. De woningen dateren uit 1952 en 1982 en het doel is om de woningen energiezuiniger te maken met minder CO₂ uitstoot.

A1.3 Soorten waarvoor ontheffing wordt gevraagd

U vraagt ontheffing aan van de verbodsbepalingen en soorten, zoals opgenomen in tabel 1.

Tabel 1: soorten en verbodsbepalingen

Soort	verbodsbepaling nesten, rustplaatsen en eieren opzettelijk vernielen of beschadigen ¹⁰	Opzettelijk verstoren ^{11, 12}	voortplantingsplaatsen of rustplaatsen te beschadigen of te vernielen ¹³
gierzwaluw	x	x	
huismus	x	x	
gewone dwergvleermuis		x	x

¹⁰ Art. 3.1, tweede lid

¹¹ Art. 3.1, vierde lid

¹² Art. 3.5, tweede lid

¹³ Art. 3.5, vierde lid

A1.4 Periode

De ontheffing wordt aangevraagd voor de periode van 1 juli 2019 tot en met 31 oktober 2021.

A1.5 Onderliggende documenten

Voor de beoordeling van de aanvraag zijn de volgende documenten toegezonden:

- Eelerwoude, 16 november 2018. Flora en faunaonderzoek. Noorderkroonstraat en 't Ribbelt, Enschede. P8803.
- Eelerwoude, 18 december 2018. Projectplan Wet natuurbescherming. Onderhoud en verduurzaming woningen te Enschede. 8803.1
- Eelerwoude, 26 februari 2019. Aanvullende gegevens.

A1.6 Aanvullende gegevens

Wij hebben uw aanvraag op 1 februari 2019 ontvangen. Op 19 februari 2019 zijn aanvullende gegevens gevraagd. Deze gegevens zijn op 27 februari 2019¹⁴ en 10 april 2019¹⁵ ontvangen.

A2 Bevoegdheid

A2.1 Gedeputeerde Staten van Overijssel bevoegd

De aangevraagde activiteiten vinden plaats op het grondgebied van Overijssel. De activiteiten vallen niet onder de uitzonderingen van de bevoegdheid, zoals weergegeven in het Besluit natuurbescherming¹⁶. In dat geval zijn Gedeputeerde Staten van provincie Overijssel bevoegd tot het nemen van besluiten op basis van de Wnb (art. 1.3, eerste lid).

Als de activiteiten ook gevolgen heeft voor populaties van soorten op het grondgebied van de aangrenzende provincie (Wnb, art. 1.3, derde lid) stemmen wij ons besluit af met gedeputeerde staten van die provincie.

A3 Procedure

De procedure voor het verlenen van de ontheffing is uitgevoerd in overeenstemming met hoofdstuk 5 van de Wnb. Daarbij zijn de relevante artikelen van de Algemene wet bestuursrecht van toepassing.

A3.1 Overeenstemming andere provincie

De aangevraagde activiteiten vinden plaats op ons grondgebied. De effecten van het project op beschermde soorten zijn beperkt tot ons grondgebied. Overeenstemming met een andere provincie is niet nodig.

A3.2 Adviesverzoek aan gemeente

Wij hebben de aanvraag naar het college van burgemeester en wethouders van gemeente Enschede gestuurd met het verzoek om advies. De gemeente is vier weken de gelegenheid geboden om te reageren.

Zij heeft van deze mogelijkheid geen gebruik gemaakt.

A4 Toetsingskader soorten

Een ontheffing kan worden verleend als aan verschillende kaders is voldaan. In deze paragraaf beschrijven we kort aan welke kaders wordt getoetst.

¹⁴ Ons kenmerk 2019/0080448

¹⁵ Ons kenmerk 2019/0113528

¹⁶ Besluit natuurbescherming, art. 1.3, eerste lid.

A4.1 Wettelijke regels

Een verzoek tot ontheffing wordt beoordeeld op basis van de regels, zoals deze zijn opgenomen in hoofdstuk 3, paragraaf 3.1, 3.2 en 3.3 van de Wet natuurbescherming. Bij ons oordeel houden we tevens rekening met het derde lid van artikel 1.10 Wnb.

Ook het Besluit natuurbescherming¹⁷ en (soms) de Regeling natuurbescherming¹⁸ zijn voor de toetsing relevant.

A4.2 Provinciaal beleid

Naast de wettelijke regels hebben wij beleid opgesteld in onze Omgevingsvisie. De regels, die daaruit voortkomen, zijn vastgelegd in onze Omgevingsverordening Overijssel 2017 (hoofdstuk 7).

A4.2.1 Omgevingsverordening, hoofdstuk 7 Natuur

Met de Omgevingsverordening Overijssel 2017 (hierna: Omgevingsverordening) hebben wij een nadere invulling gegeven aan enkele wettelijke regels. In deze verordening zijn een aantal nationaal beschermd diersoorten vrijgesteld van de verbodsbepalingen. Het gaat om soorten die algemeen voorkomen. De betreffende soorten zijn opgenomen in bijlage 9a bij artikel 7.4.1 van de Omgevingsverordening. De populaties van deze soorten verkeren in een gunstige staat van instandhouding. Deze vrijstellingen zijn aanvullend aan de vrijstellingen via de gedragscodes.

Voor de soorten in de eerder genoemde bijlage geldt een vrijstelling voor het opzettelijk doden of vangen. Dit geldt alleen als dit nodig is in het belang, zoals dit is weergegeven per soort in bijlage 9a bij artikel 7.4.1 van de Omgevingsverordening. Voor deze soorten is het ook toegestaan om de vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen opzettelijk te beschadigen of te vernielen, als aan onderstaande voorwaarden zijn voldaan.

Voorwaarden

- De vrijstelling voor de handeling is niet geregeld in een door de minister goedgekeurde gedragscode.
- Er zijn geen andere bevredigende oplossingen om de doelstellingen van de handelingen te bereiken.
- De algemene zorgplicht is in acht genomen. Dat wil zeggen dat het opzettelijk vangen en doden van dieren zoveel mogelijk is voorkomen.

A4.2.2 Beleidsregel Natuur Overijssel 2017

In onze beleidsregel¹⁹ is vastgesteld dat wij kennisdocumenten soorten²⁰ (voorheen de soortenstandaarden) betrekken bij de afweging tot het verlenen van een ontheffing op basis van de artikelen 3.3, 3.8 en 3.10 van de Wnb.

A4.2.3 Jaarrond beschermde vogelnesten

Het beleid van het ministerie van Economische Zaken voor jaarrond beschermde nesten heeft Gedeputeerde Staten van Overijssel onverkort overgenomen.

Het nest van een vogel is de plaats of ruimte die een vogel gebruikt voor het leggen en het uitbroeden van de eieren en voor het grootbrengen van de jongen. Als het gaat om vogelsoorten, waarbij de jongen direct het nest verlaten (nestvlinders), is ook de ruime omgeving van het nest belangrijk. In de context van de Wnb valt onder nest zowel de inhoud als de functionele omgeving onder het begrip nest. De omvang van de functionele omgeving verschilt per vogelsoort. Het betreft de omgeving die nodig is om het broedsucces van de betreffende vogelsoort te garanderen. Onder de verbodsbepaling²¹ vallen alle activiteiten die het broedsucces negatief beïnvloeden of teniet doen. Tijdens het broedseizoen zijn de verbodsbepalingen van toepassing op alle in gebruik zijnde nesten van vogels.

¹⁷ Art. 3.9 Besluit natuurbescherming

¹⁸ Art. 3.22 Regeling natuurbescherming i.s.m. art. 3.25 Besluit natuurbescherming

¹⁹ Art. 4.2.1 Beleidsregel Natuur Overijssel 2017

²⁰ Te raadplegen via: <https://www.bij12.nl/onderwerpen/natuur-en-landschap/kennisdocumenten-soorten-ontheffingen-wet-natuurbescherming/>.

²¹ Art 3.1, eerste, tweede, derde en vierde lid van de Wnb

De meeste vogels maken elk broedseizoen een nieuw nest of zijn in staat een nieuw nest te maken. Die vogels gebruiken hun nest niet als een vaste rust of verblijfplaats. De meeste nesten voor eenmalig gebruik genieten buiten het broedseizoen niet de bescherming van artikel 3.1 van de Wnb.

Nesten van de gierzwaluw en huismus zijn jaarrond beschermd. Voor deze soort geldt dat de specifieke voorwaarden voor de nestplek niet overal aanwezig zijn. De broedplekken met het ecologisch functionele leefgebied van deze soorten genieten daarom ook buiten het broedseizoen bescherming. Op basis daarvan is bij het verwijderen van (oude) nesten van deze soort altijd een ontheffing nodig. Zonder ontheffing is er sprake van een overtreding van de verbodsbepalingen.

B TOETSING AANVRAAG ONTHEFFING SOORTEN

B1 Inhoudelijke beoordeling

Onze Omgevingsverordening geeft voor uw handeling en betrokken soorten geen vrijstelling. We betrekken wel het kennisdocument soorten²² (voorheen de soortenstandaard) van de gierzwaluw, huismus en gewone dwergvleermuis bij onze toetsing.

B1.1 Onderzoeksmethode en resultaten onderzoek

B1.1.1 Beschrijving onderzoeksmethoden en resultaat

Het onderzoek bestond uit een verkenning van bestaande inventarisatiegegevens en gericht onderzoek naar vleermuizen, huismus, gierzwaluw en overige soorten. Het onderzoek naar gierzwaluwen en huismus is gebaseerd op de voor deze soorten bekende kennisdocumenten. Het onderzoek naar vleermuizen is uitgevoerd volgens het vleermuisprotocol 2017. Tijdens de onderzoeken is gelet op sporen of waarnemingen van steenmarter. In bijlage 3 is een overzicht opgenomen van de onderzoeksmomenten en de omstandigheden tijdens de onderzoeken. Het onderzoek is uitgevoerd door medewerkers van Eelerwoude en onderaannemer Silvavir Consultants.

Huisumus

Het onderzoek naar huismus is uitgevoerd in twee bezoeken in de periode april – mei 2018. Tijdens het bezoek is onder andere gelet op zingende mannetjes en nest indicatieve waarnemingen zoals nestbouw, transport van voedsel en alarmroepen.

In het deelgebied Noorderkroon komt huismus niet voor. De woningen van de Noorderkroonstraat bestaan uit laagbouw, vanaf ongeveer 2,5 meter beginnen de dakconstructies met dakpannen. Voor huismussen is deze hoogte echter aan de lage kant, huismussen verblijven liever op wat hogere woningen i.v.m. predatie. Ondanks dat de omgeving wel geschikt is (aanwezigheid van vele particuliere tuinen en gemeentelijk groen) zijn geen verblijfplaatsen van huismussen waargenomen.

In het deelgebied 't Ribbelt komt de huismus algemeen voor. In totaal zijn er 14 territoria huismussen vastgesteld. De zingende huismussen geven een territorium in en rondom de woning aan. Exacte nestlocaties zijn vaak lastig vast te stellen, de meeste huismussen zingen vanuit de dakgoot waar ze waarschijnlijk ook hun nestplaats hebben. De meeste territoria huismussen zijn vastgesteld in het midden en zuiden van het plangebied. De verblijfplaatsen zijn weergegeven in bijlage 4.

Gierzwaluw

Gierzwaluwen zijn onderzocht tijdens minstens drie bezoeken in de periode half mei t/m half juli 2018 waarbij bezette nesten geteld worden (in- en uitvliegende dieren) en alle laagvliegende vogels zijn genoteerd. Dit onderzoek vond deels plaats voorafgaand aan het vleermuisonderzoek en tijdens een los

²² Te raadplegen via: <https://www.bij12.nl/onderwerpen/natuur-en-landschap/kennisdocumenten-soorten-ontheffingen-wet-natuurbescherming/>.

aanvullend onderzoek. Het derde bezoek is niet in alle plangebieden uitgevoerd omdat niet in alle plangebieden mogelijkheden voor gierzwaluwen aanwezig zijn.

Binnen het plangebied van de Noorderkroonstraat is een enkele verblijfplaats van gierzwaluw waargenomen aan de zijkant van de woning met adres Virgostraat 11.

Binnen het plangebied 't Ribbelt zijn 11 verblijfplaatsen van gierzwaluw aangetroffen. De ruimte tussen de dakgoten, dakranden en nokpannen maakt dat deze geschikt zijn voor gierzwaluwen. De meeste gierzwaluwen bevinden zich aan de woningen in het noorden en het oosten van het plangebied. De aanvliegroute voor gierzwaluwen bevindt zich aan de zuidkant van de woningen waarbij de dieren de mogelijkheid hebben om vrij in te vliegen. De verblijfplaatsen zijn weergegeven in bijlage 4.

Vleermuizen

Het onderzoek heeft zich geconcentreerd op de aanwezigheid van verblijfplaatsen van gewone dwergvleermuis en laatvlieger vanwege de geschiktheid van het type bebouwing voor deze soorten.

Gewone dwergvleermuis komt redelijk algemeen voor in de wijken Noorderkroon en 't Ribbelt en foerageert in lage dichtheden door de gehele wijk zonder duidelijke concentraties. Daarnaast is een foeragerende laatvlieger waargenomen. Net buiten het plangebied is een zomerverblijfplaats van de gewone dwergvleermuis waargenomen. In het plangebied Noorderkroon zijn 4 paarverblijven van de gewone dwergvleermuis en in het plangebied 't Ribbelt 4 paarverblijven van gewone dwergvleermuis. Eén van deze paarverblijven bestaat uit een vleermuiskast aan de oostzijde van de woning aan de Ribbelerbrinkstraat 40. Tevens is er buiten het plangebied nog een zomerverblijfplaats aangetroffen. Een paarverblijf kan ook in (milde) winters worden gebruikt. De verblijfplaatsen zijn weergegeven in bijlage 4.

Overige soorten

Het veldwerk naar de groep van overige soorten is uitgevoerd tijdens en/of na afloop van de veldbezoeken naar vleermuizen en vogels. Net buiten het plangebied is een steenmarter waargenomen. Er werden echter geen verblijfplaatsen vastgesteld.

B1.1.2 Beoordeling uitgevoerd onderzoek

De onderzoeken zijn uitgevoerd door ecologisch deskundigen. Volgens de aanvrager is het onderzoek uitgevoerd volgens de kennisdocumenten en het vleermuisprotocol 2017. De onderzoeken zijn uitgevoerd volgens de beschrijving in deze kennisdocumenten en protocollen en onder gunstige omstandigheden. Tijdens het onderzoek zijn van zowel huismus als vleermuizen verblijfplaatsen in/aan de panden aangetroffen. Voor de steenmarter is geen kennisdocument opgesteld. Er zijn geen sporen gevonden die op een verblijfplaats wijzen. De onderzoeken zijn voldoende om de aan- of afwezigheid van verblijfplaatsen te kunnen bepalen.

B1.2 Invloed van het project op betrokken soorten

B1.2.1 Effectbeoordeling in de aanvraag

Huisumus

Er zijn 14 territoria van huismus vastgesteld onder verschillende dakpannen. Wanneer deze pannen tijdens het broedseizoen of in een koude periode worden vervangen, worden huismussen verstoord. Door buiten het broedseizoen en buiten een koude periode de dakpannen te vervangen, is de mate van verstoring geringer. Hierbij is het dus noodzakelijk om buiten de voortplantingsperiode en koude periode, dus ongeveer vanaf augustus tot en met november, de dakpannen te vervangen. In deze periode zullen de huismussen niet of in beperkte mate van de ruimte onder het dak gebruik maken. Daarnaast zijn ook heggen in tuinen geschikte verblijfplaatsen.

Voorafgaand aan de werkzaamheden worden huismuskasten opgehangen. De kasten worden in de directe omgeving van het plangebied opgehangen, maar buiten de invloedssfeer van de werkzaamheden. Huismuskasten worden aangeboden met een compensatiefactor 2. Dit betekent dat voor elk broedpaar

wordt gecompenseerd door de twee huismuskasten op te hangen, voor 't Ribbelt geldt dat er minstens 28 kasten opgehangen moeten worden. Voor alle huismuskasten wordt een gewenningsperiode aangehouden van drie maanden voorafgaand aan de werkzaamheden. De kasten zijn in december 2018 geplaatst (zie bijlage 5). Voor huismus en gierzwaluwen worden dezelfde kasten gebruikt (Vivara NK GZ 08). De ervaring van de aanvrager is dat deze voor gierzwaluwen bedoelde kasten door huismussen vaak beter worden geaccepteerd.

Voordat de werkzaamheden opstarten worden de huizen door de ecologisch begeleider gecontroleerd op de aanwezigheid van de huismus. Als deze afwezig zijn, kunnen de dakpannen worden vervangen. Zijn er nog vogels aanwezig, dan moet gewacht worden totdat de vogels zijn uitgevlogen.

Nadat de werkzaamheden zijn uitgevoerd worden bij alle woningen vogelvides toegepast. Hierdoor zijn in de toekomstige situatie altijd voldoende nestplekken voor de huismus aanwezig.

Gierzwaluw

Er zijn 12 gierzwaluwverblijfplaatsen aangetroffen onder de gevel dakpannen, nokpannen en dakgoten. Wanneer dakpannen tijdens het broedseizoen (half april t/m augustus) worden vervangen, worden broedende gierzwaluwen verstoord. Hierbij is het dus noodzakelijk om buiten de broedperiode, dus ongeveer vanaf augustus de dakpannen te vervangen.

Voordat de werkzaamheden opstarten worden de huizen door de ecologisch begeleider gecontroleerd op de aanwezigheid van de gierzwaluw. Als deze afwezig zijn, kunnen de dakpannen worden vervangen. Zijn er nog vogels aanwezig, dan moet gewacht worden totdat de vogels zijn uitgevlogen.

Als tijdelijke en permanente voorziening zijn in december 2018 gierzwaluwkasten (Vivara NK GZ 08) opgehangen (zie bijlage 5). De gierzwaluwkasten zijn zo dicht mogelijk bij hun huidige nestplaats opgehangen, maar buiten de invloedsferen van de werkzaamheden. Gierzwaluwkasten zijn toegepast met een compensatiefactor 5, voor 't Ribbelt minstens 55 gierzwaluwkasten en voor Noorderkroonstraat 5 gierzwaluwkasten. Kast zijn opgehangen onder begeleiding van een ecologisch deskundige.

Gewone dwergvleermuis

Door de werkzaamheden worden de 4 paarverblijven bij Noorderkroon en 3 paarverblijven bij 't Ribbelt aangetast. Door de werkzaamheden wordt het bestaande paarverblijf in de vleermuiskast niet aangetast. Bij de planning van de werkzaamheden wordt rekening gehouden met de kwetsbare periode van gewone dwergvleermuis. In beide planlocaties zijn paarverblijfplaatsen van gewone dwergvleermuis aangetroffen. Werkzaamheden kunnen na de kraamtijd (na half tot eind juli) worden uitgevoerd. Afhankelijk van het seizoen en de weersomstandigheden kunnen deze perioden langer dan wel korter zijn. De geschiktheid van de periode waarin gewerkt wordt is afhankelijk van de type verblijfplaats binnen het plangebied en wordt bepaald door de begeleidende ecooloog.

Hoe de verblijfplaatsen van gewone dwergvleermuis ongeschikt worden gemaakt is afhankelijk van de weersomstandigheden. Ongeschikt maken kan op verschillende manieren worden uitgevoerd; door het verwijderen van de dakpannen (tocht creëren) of door het afdichten van de toegangswegen (exclusion flaps of ontsnappingsbuizen). Welke maatregelen daadwerkelijk gekozen wordt, wordt voorafgaand aan de werkzaamheden onder leiding van de begeleidende ecooloog en de uitvoerder beslist, uitgevoerd en gecontroleerd op hun effectiviteit. De verblijfplaatsen worden 3 tot 5 dagen voor de aanvang van de werkzaamheden ongeschikt gemaakt.

Voorafgaand aan de werkzaamheden worden als alternatief kasten aangeboden. Deze worden in de directe omgeving van het plangebied opgehangen, maar buiten de invloedsfeer van de werkzaamheden. De kasten worden aangeboden met een compensatiefactor 4. Dit betekent dat elke verblijfplaats wordt gemitigeerd door het ophangen van 4 vleermuiskasten. In deze situatie betekend dit: $4 \times 4 = 16$ kasten voor Noorderkroonstraat en $3 \times 4 = 12$ kasten in de directe omgeving van 't Ribbelt. De kasten zijn in december 2018 geplaatst (zie bijlage 5).

Voor vleermuiskasten wordt een gewenningsperiode aangehouden van zes maanden voorafgaand aan de werkzaamheden. De kasten zijn opgehangen in de nabijheid van maar buiten de directe invloedssfeer van de werkzaamheden. Kasten zijn opgehangen onder begeleiding van een ter zake kundige.

Na afloop van de werkzaamheden wordt ervoor gezorgd dat gewone dwergvleermuis weer gebruik kunnen maken van de woning als verblijfplaats. Bij Noorderkroon wordt er alleen van binnenuit nageïsoleerd en hoeft dus alleen het pannendak vervangen te worden, de rest van de oude situatie blijft hetzelfde. Er ontstaat geen negatief effect op de verblijfplaatsen van vleermuizen, omdat de situatie ook na de renovatie gelijk blijft. Het pannendak wordt in de nieuwe situatie zo geplaatst, dat vleermuizen van buitenaf via de gevelbetimmering en pannen onder het dak kunnen kruipen (invliegopening circa 2,2 centimeter). De vleermuizen zitten onder de geveldakpannen van de nok en eventueel ook in de spouwmuur. Belangrijk is dan ook dat met name die locaties weer toegankelijk zijn. Doordat met het plaatsen van nieuwe dakpannen de invliegopeningen niet altijd meer toegankelijk zullen zijn, worden nieuwe openingen gerealiseerd. Hoe, op welke plekken en aan welke eisen dit moet voldoen, wordt bepaald tijdens de werkzaamheden met een ter zake kundige op het gebied van vleermuizen.

In het deelgebied 't Ribbelt wordt het dak wel nageïsoleerd en worden nieuwe pannen geplaatst. In de nieuwe situatie is ook deze ruimte weer toegankelijk voor vleermuizen. In de nieuwe situatie is het dak opgebouwd uit dakbeschot, isolatie, tengels, panlatten en dakpannen. De panlat en tengeldikte is 2,2 + 0,8 = circa 3 cm tussenruimte. Tussen de panlatten en dakpannen zit een tussenruimte van ruim 2,2 cm. Gewone dwergvleermuis kunnen ook in de nieuwe situatie het dak gebruiken als verblijfplaats.

B1.2.2 Toetsing van de effectbeoordeling

Huismus

Als mitigatie voor de 14 aan te tasten nestplaatsen zijn in december 2018 28 tijdelijke kasten geplaatst. Volgens het kennisdocument worden per verblijfplaats 2 alternatieven aangeboden, ook de plaatsing voldoet aan de vereisten in het kennisdocument. De kasten zijn geschikt en ruim voor de werkzaamheden geplaatst, waardoor de huismussen voldoende tijd hebben om te wennen aan de kasten en deze in gebruik te nemen.

U voert de werkzaamheden buiten de gevoelige perioden uit. Voorafgaand aan de werkzaamheden controleert u of nog huismussen aanwezig zijn. Deze controle moet er op gericht zijn om te bepalen of er nog wordt gebroed of nesten met jonge mussen aanwezig zijn. Indien nodig worden de werkzaamheden uitgesteld. Als er alleen mussen zonder voortplantingsgedrag verblijven, mogen de pannen voorzichtig verwijderd worden zodat het dak ongeschikt wordt gemaakt. Naast het broedseizoen zijn ook aaneengesloten vorstperioden van minimaal drie dagen (met overdag temperaturen lager dan 0 graden Celsius) in de periode december tot en met februari kwetsbare perioden. Ook in die periode kan niet gewerkt worden, tenzij de nestlocaties buiten kwetsbare perioden ongeschikt zijn gemaakt.

De dakrand van de beide gebouwen wordt beschikbaar gemaakt als nestplaats door het plaatsen van vogelvides. U geeft aan dat vogelvides over de gehele lengte van het dak worden gerealiseerd van alle woningen, aan beide zijden. Hierdoor worden voldoende alternatieve nestplaatsen aangeboden, overeenkomstig het kennisdocument.

Doordat tijdelijke en permanente verblijfplaatsen worden gerealiseerd, zijn er tijdens en na de werkzaamheden voldoende nestgelegenheid en schuilplaatsen. Hierdoor komt de functionaliteit van het plangebied voor de huismus niet in gevaar.

De hier beschreven maatregelen in planning, tijdelijke en permanente verblijfplaatsen zijn noodzakelijk om een effect op de gunstige staat van instandhouding te voorkomen. Daarom leggen wij deze maatregelen vast in de voorschriften, onder soortspecifiek, de huismus.

Gierzwaluw

Als mitigatie voor de 11 aan te tasten nestplaatsen zijn in december 2018 55 kasten geplaatst. Deze kasten zijn zowel voor tijdelijke als permanente mitigatie bedoeld. De kasten zijn geschikt voor de gierwaluw. Er zijn voldoende kasten geplaatst en de kasten zijn geplaatst zodat de gierwaluw een broedseizoen aan deze kasten kan wennen. In het kennisdocument wordt dit aangeraden bij 10 of meer betrokken nestplaatsen. Nestkasten zijn in beginsel ook geschikt voor permanente mitigatie, al moet er wel zorg voor worden gedragen dat deze nestkasten blijvend aanwezig zijn. We nemen daarom in het voorschrift op dat deze kasten bij beschadiging of verdwijning moeten worden vervangen / herplaatst.

De werkzaamheden worden na het broedseizoen van gierwaluw uitgevoerd. Voorafgaand aan de werkzaamheden vindt een controle plaats.

Doordat alternatieve (permanente) verblijfplaatsen worden gerealiseerd, is er tijdens en na de werkzaamheden voldoende nestgelegenheid en schuilplaatsen. Hierdoor komt de functionaliteit van het plangebied voor de gierwaluw niet in gevaar.

De hier beschreven maatregelen in planning, tijdelijke en permanente verblijfplaatsen zijn noodzakelijk om een effect op de gunstige staat van instandhouding te voorkomen. Daarom leggen wij deze maatregelen vast in de voorschriften, onder soortspecifiek, de gierwaluw.

Gewone dwergvleermuis

De werkzaamheden worden uitgevoerd buiten de gevoelige periode voor gewone dwergvleermuis.

Als mitigatie voor elk aan te tasten paarverblijf zijn 4 tijdelijke kasten geplaatst. De gebruikte vleermuiskasten (platte vleermuiskasten, model A) zijn geschikt als tijdelijke vervanger voor een paarverblijf. Ze kunnen echter niet de mogelijke functie als winterverblijf vervangen. De kasten zijn ruim voor de werkzaamheden geplaatst en in voldoende mate.

De wijze van ongeschikt maken is door het verwijderen van dakpannen en het creëren van tocht of door het afdichten van de toegangswegen (exclusion flaps of ontsnappingsbuizen). Aangezien de spouw niet wordt geïsoleerd, zijn deze maatregelen voldoende. Wel is een controle noodzakelijk.

Als permanente mitigatie wordt er zorg voor gedragen dat het dak van de woningen weer toegankelijk gemaakt worden voor de gewone dwergvleermuis. Voor het deelgebied Doornenkroon is dit relatief eenvoudig omdat alleen de pannen worden vervangen. Voor het deelgebied 't Ribbelt wordt wel isolatie geplaatst. De isolatie moet voldoende ruw zijn of worden opgeruwd om voldoende grip voor de gewone dwergvleermuis te hebben, zonder dat het zodanig vezels heeft dat nageltjes blijven steken.

Er moeten bij beide deelgebieden zorg voor worden gedragen dat de gewone dwergvleermuis toegang tot de daken heeft door voldoende invliegopeningen te realiseren. Als de vorm van de pan en het houtwerk in de normale uitvoering hiervoor onvoldoende ruimte geeft, kan dit actief door een pan iets op te lichten of een stukje van de pan te verwijderen. Dit is maatwerk en wordt in het werk onder ecologische begeleiding gerealiseerd. Een goed uitvoeren van deze maatregel is van belang voor de geschiktheid als verblijfplaats. Zonder toegang of met gladde isolatieplaten zijn de daken uiteindelijk ongeschikt als verblijfplaats. Daarom wordt in het voorschrift gevraagd de wijze van ruw maken en de wijze waarop de toegankelijkheid van de dakvlak is gewaarborgd in detail op te nemen in het ecologisch logboek. Daarnaast moet de aanvang van deze specifieke werkzaamheden gemeld worden aan onze toezichthouder zodat deze bij de werkzaamheden aanwezig kan zijn.

De hier beschreven maatregelen in planning, tijdelijke en permanente verblijfplaatsen zijn noodzakelijk om een effect op de gunstige staat van instandhouding te voorkomen. Daarom leggen wij deze maatregelen vast in de voorschriften, onder soortspecifiek, de gewone dwergvleermuis.

Verstoring

U vraagt tevens ontheffing aan voor het verstoren van huismus en gierwaluw met wezenlijke invloed op de staat van instandhouding en het verstoren van gewone dwergvleermuis. Wij verlenen u geen

ontheffing van deze verboden, omdat de door u genomen of te nemen maatregelen voorkomen dat er een overtreding van deze verboden optreedt.

Conclusie toetsing

Door de werkzaamheden kunnen verblijfplaatsen van huismus, gierzwaluw en gewone dwergvleermuis verloren gaan. Hiervoor is ontheffing nodig. Door de genomen maatregelen in planning, en door het aanbieden van tijdelijke en permanente verblijfplaatsen wordt zorgvuldig gehandeld. De maatregelen worden als voldoende beoordeeld.

In de volgende paragrafen toetsen wij of de ontheffing op basis van de wet verleend kan worden.

B1.3 Alternatieven voor realisatie van het project

B1.3.1 Alternatievenafweging in de aanvraag

Een locatieafweging is niet gemaakt, gezien de te renoveren woningen nu eenmaal op deze locatie liggen. Ook is het uitvoeren van groot onderhoud en verduurzamen op een andere locatie niet mogelijk, omdat het geen oplossing biedt voor de betreffende woningen.

Een alternatieve inrichting door bijvoorbeeld geen isolatiewerkzaamheden aan het dak uit te voeren is niet mogelijk. Dit zou niet resulteren in het beoogde doel; het verduurzamen van de woningen. Bij de werkzaamheden wordt er rekening gehouden met de aanwezige soorten. De woningen worden in de toekomst weer geschikt gemaakt als verblijfplaats. Met de keuze voor de betreffende voorzieningen wordt zekerheid verkregen dat de huismus, gierzwaluw en gewone dwergvleermuis ook in de nieuwe situatie van de woningen gebruik zullen gaan maken. In deze situatie is de gekozen inrichting het beste voor de aanwezige soorten. Daarnaast gaat het om een tijdelijke verstoring. In deze situatie is er geen gunstigere oplossing voorhanden.

Met de huidige planning worden de werkzaamheden voor het overgrote deel uitgevoerd buiten de meest kwetsbare periode van de huismus, gierzwaluw en gewone dwergvleermuis, waardoor verstoring tot een minimum wordt beperkt. Een alternatieve planning, bijvoorbeeld door een deel van de werkzaamheden uit te voeren binnen de kwetsbare broedperiode van de gierzwaluw heeft tot gevolg dat verstoring toeneemt. De huidige planning vormt daarmee de meest bevredigende oplossing.

B1.3.2 Toetsing van de alternatievenafweging

Het project is locatiespecifiek. De woningen hebben onderhoud nodig en isolatie is noodzakelijk om te kunnen voldoen aan duurzaamheidseisen. Voor de uitvoering van de isolatie zijn geen reële alternatieven. Voor de uitvoering van de werkzaamheden en de planning wordt rekening gehouden met beschermde soorten. Omdat de werkzaamheden niet op een andere locatie of andere wijze uitgevoerd kunnen worden is voldoende aangetoond dat geen andere bevredigende oplossing voorhanden is.

B1.4 Wettelijk belang van het project

B1.4.1 Motivatie wettelijk belang in de aanvraag

De voorgenomen activiteiten zijn volgens de aanvraag nodig in het belang van 'de volksgezondheid of de openbare veiligheid' en 'in het belang van de volksgezondheid, de openbare veiligheid of andere dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en met inbegrip van voor het milieu wezenlijke gunstige effecten'.

Het verbeteren van het binnenmilieu van woningen, scholen en kindercentra is één van de speerpunten uit de Nationale aanpak Milieu en Gezondheid van de overheid (bron: www.rivm.nl). Door het groot onderhoud en de verduurzaming zullen de woningen technisch in betere staat verkeren en beter geïsoleerd zijn. Door isolatie van woningen en het verbeteren van de ventilatie kunnen enerzijds de energielasten sterk verlaagd worden en anderzijds het comfort en het binnenmilieu verbeterd worden. Door de woningen goed te isoleren kunnen we stellen dat vocht en tochtproblemen tot het verleden horen, hiermee draagt De Woonplaats bij aan een verbetering van de volksgezondheid.

Mensen kunnen gezondheidsklachten ondervinden door vocht in de woning. Het is niet duidelijk welke specifieke factoren in een vochtige woning hiervoor verantwoordelijk zijn. Waarschijnlijk spelen huisstofmijten en schimmels een belangrijke rol. Ook kan vocht ervoor zorgen dat chemische stoffen zoals formaldehyde uit bouwmaterialen vrijkomen. Daarnaast kan ook een te droge woning tot gezondheidsklachten leiden. In onderzoek is een consistente associatie gevonden tussen vocht in de woning en het voorkomen van luchtwegsymptomen zoals hoesten en piepen. Het is waarschijnlijk dat schimmels een rol spelen in de relatie tussen vochtige woningen en gezondheidseffecten, maar een kwantitatieve onderbouwing hiervan (nog) ontbreekt (bron: www.rivm.nl). In het kader van de volksgezondheid is het dan ook belangrijk dat betreffende werkzaamheden worden uitgevoerd. Door de woningen vocht- en tochtvrij te maken, is er meer comfort voor de bewoner.

Het zwartepunt is het belang openbare veiligheid. De renovaties van beide complexen worden uitgevoerd om de brandveiligheid, en dus de veiligheid van inwoners te kunnen waarborgen. Nieuw aangebracht materiaal (aan de bouwmuur en dak isolatie bij 't Ribbelt) zijn noodzakelijk om het brandoverslag naar woningen te voorkomen en woningen onderling te beschermen. Daarnaast zorgen de maatregelen ervoor dat de woningen energie zuiniger worden wat voor het milieu wezenlijke gunstige effecten heeft en zorgt voor behoud en een langere levensduur van de woningen.

B1.4.2 Toetsing aan wettelijk belang

Wij zijn van oordeel dat de wettelijke belangen, zoals weergegeven in de aanvraag, voldoende zijn aangetoond. Renovatie en isolatie van woningbouw biedt een belangrijke verbetering van het binnenklimaat waardoor gezondheidsklachten minder kans krijgen. Het verbeteren van de brandveiligheid draagt bij aan de openbare veiligheid. Daarnaast is (voor gewone dwergvleermuis) het belang 'de openbare veiligheid of andere dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en met inbegrip van voor het milieu wezenlijke gunstige effecten' voldoende aangetoond, omdat duurzame woningen bijdragen aan energiebesparing.

B1.5 Beoordeling staat van instandhouding

De landelijke staat van instandhouding voor de huismus wordt beoordeeld als matig ongunstig. De soort is vermeld als 'gevoelig' op de Rode Lijst. De landelijke staat van instandhouding voor de gierzwaluw wordt beoordeeld als gunstig.

Door vooraf aan de werkzaamheden nestkasten te plaatsen, blijven voor beide soorten tijdens de werkzaamheden voldoende alternatieve (tijdelijke) verblijfplaatsen en leefgebied in het plangebied en de directe omgeving aanwezig. Na afloop van de werkzaamheden zijn op de huidige locatie weer verblijfplaatsen beschikbaar voor zowel huismus als gierzwaluw, ruim vóór het eerstvolgende broedseizoen. Effecten op populatie zijn dan ook niet te verwachten en daarmee komt de gunstige staat van instandhouding niet in gevaar.

De gewone dwergvleermuis is de meest algemene vleermuissoort in Nederland en wordt in het gehele land aangetroffen. De landelijke staat van instandhouding van gewone dwergvleermuis wordt beoordeeld als gunstig. Gewone dwergvleermuis maakt gebruik van een netwerk aan verblijfplaatsen. De werkzaamheden worden buiten de kwetsbare periode uitgevoerd en er zijn alternatieve verblijfplaatsen aangeboden. Door het treffen van deze maatregelen komt de gunstige staat van instandhouding van de lokale populatie gewone dwergvleermuis niet in het geding.

B1.6 Toetsing aan overige vereisten

Op basis van de Wnb²³ houden wij bij onze besluiten rekening met de vereisten op economisch, sociaal en cultureel gebied. Ook nemen we regionale en lokale bijzonderheden mee in de overweging. Wij zien geen aanleiding om de gevraagde ontheffing te weigeren op basis van art. 1.10, derde lid Wnb.

B1.7 Eindconclusie toetsing

²³ Wnb, artikel 1.10, derde lid.

De gevraagde ontheffing van de verbodsbepalingen voor de gierzwaluw, huismus en gewone dwergvleermuis kan op basis van de wettelijke en beleidsmatige regels worden verleend. De gunstige staat van instandhouding van de betrokken soorten worden niet aangetast. Er is geen andere bevredigende oplossing voor handen waarbij minder effecten op de beschermde soorten optreden. Er is een wettelijk belang aanwezig om de negatieve effecten op de betrokken soorten te rechtvaardigen. We verbinden wel voorschriften aan de ontheffing.

B1.8 Zorgplicht blijft altijd gelden

Ongeacht wat in het besluit is weergegeven geldt altijd de zorgplicht, zoals deze is weergegeven in de Wnb²⁴. De zorgplicht geldt voor alle in het wild levende dieren, planten en hun directe leefomgeving.

C Slotconclusie

Er zijn geen belemmeringen om de aangevraagde ontheffing vanwege onderhoud en verduurzaming van woningen aan 't Ribbelt en de Noorderkroonstraat te Enschede te verlenen. Om de bescherming van natuurwaarden zo goed mogelijk te borgen zijn aan de ontheffing voorschriften verbonden.

²⁴ Art. 1.11, eerste en tweede lid

Bijlage 3. Onderzoeksmomenten en omstandigheden

Datum	Type onderzoek	Start eindtijd	–	Veldmedewerker	Weersomstandigheden	Locatie
14-05-2018	Kraamonderzoek vleermuizen, avond	21:30 23:30 Zon onder: 21:26	–	J. van Belkom R. Mol	23 °C, droog, half bewolkt 4/8, windkracht 2 Bft	't Ribbelt
16-05-2018	Kraamonderzoek vleermuizen, ochtend	03:45 05:45 Zon op: 05:27	–	S. Westra R. Mol	20 °C, droog, heldere hemel, windkracht 2 Bft	't Ribbelt
05-06-2018	Kraamonderzoek vleermuizen en gierzwaluw, avond	21:30 00:00 Zon onder: 21:53	–	R. Mol	16 °C, droog, half bewolkt 4/8, windkracht 2 Bft	't Ribbelt
06-06-2018	Kraamonderzoek vleermuizen en gierzwaluw, avond	21:30 00:00 Zon onder: 21:53	–	R. Mol S. Westra	20 °C, droog, half bewolkt 4/8, windkracht 2 Bft	Noorderkroonstraat
13-06-2018	Kraamonderzoek vleermuizen, ochtend	03:20 05:20 Zon op: 05:20	–	S. Westra R. Mol	14 °C, droog, vrijwel geheel bewolkt 7/8, windkracht 2 Bft	Noorderkroonstraat
15-06-2018	Kraamonderzoek vleermuizen en gierzwaluw, avond	21:30 00:00 Zon onder: 22:02	–	S. Westra R. Mol	18 °C, droog, geheel bewolkt 8/8, windkracht 1 Bft	't Ribbelt
19-06-2018	Gierzwaluw onderzoek, avond	21:30 23:00 Zon onder: 22:03	–	R. Mol	18 °C, droog, geheel bewolkt 8/8, windkracht 2 Bft	Noorderkroonstraat
20-06-2018	Kraamonderzoek vleermuizen, ochtend	03:20 05:20 Zon op: 05:20	–	S. Westra	20 °C, droog, half bewolkt, windkracht 3 Bft	't Ribbelt
22-06-2018	Kraamonderzoek vleermuizen, ochtend	03:20 05:20 Zon op: 05:20	–	S. Westra R. Mol	13 °C, droog, vrijwel geheel bewolkt 7/8, windkracht 3 Bft	't Ribbelt
12-07-2018	Kraamonderzoek vleermuizen en gierzwaluw, avond	21:30 00:00 Zon onder: 21:56	–	S. Westra R. Mol	19 °C, droog, half bewolkt 4/8, windkracht 2 Bft	Noorderkroonstraat
15-07-2018	Kraamonderzoek vleermuizen en gierzwaluw, avond	21:30 00:00 Zon onder: 21:53	–	S. Westra R. Mol	20 °C, droog, heldere hemel windkracht 2 Bft	't Ribbelt

Datum	Type onderzoek	Start eindtijd	– Veldmedewerker	Weersomstandigheden	Locatie
19-04-2018	Huismussenonderzoek	08:00 – 10:30 Zon op: 06:35	V. de Lenne	18 °C, droog, onbewolkt, windkracht 1 Bft	't Ribbelt en Noorderkroonstraat
09-05-2018	Huismussenonderzoek	08:00 – 11:00 Zon op: 05:56	V. de Lenne	20 °C, droog, onbewolkt, windkracht 1 Bft	't Ribbelt en Noorderkroonstraat
27-08-2018	Baltsonderzoek vleermuizen	21:30 – 23:30 Zon onder: 20:39	R. Kroeskop	17 °C, droog, lichtbewolkt 2/5, windkracht 2 Bft	't Ribbelt
27-08-2018	Baltsonderzoek vleermuizen	23:30 – 01:30 Zon onder: 20:39	R. Kroeskop	17 °C, droog, lichtbewolkt 2/5, windkracht 2 Bft	Noorderkroonstraat
09-09-2018	Baltsonderzoek vleermuizen	21:30 – 23:30 Zon onder: 20:09	R. Kroeskop	17 °C, droog, heldere hemel, windkracht 2 Bft	Noorderkroonstraat
09-09-2018	Baltsonderzoek vleermuizen	23:30 – 01:30 Zon onder: 20:09	R. Kroeskop	17 °C, droog, heldere hemel, windkracht 2 Bft	't Ribbelt

Bijlage 4. Waargenomen verblijfplaatsen

Noorderkroonstraat

Huismus, 2018

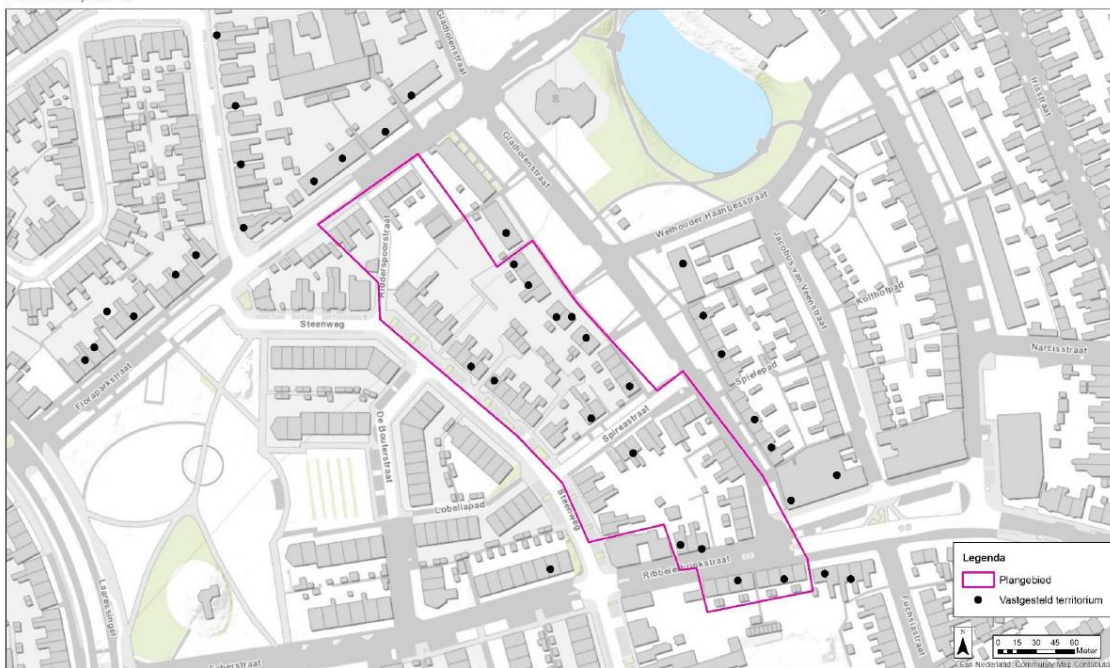

Auteur: Rieze Krosbeek Projectnummer: 8853 Datum: 29-09-2018

Eelerwoude

't Ribbelt

Huismus, 2018

Auteur: Rieze Krosbeek Projectnummer: 8853 Datum: 29-09-2018

Eelerwoude

Noorderkroonstraat

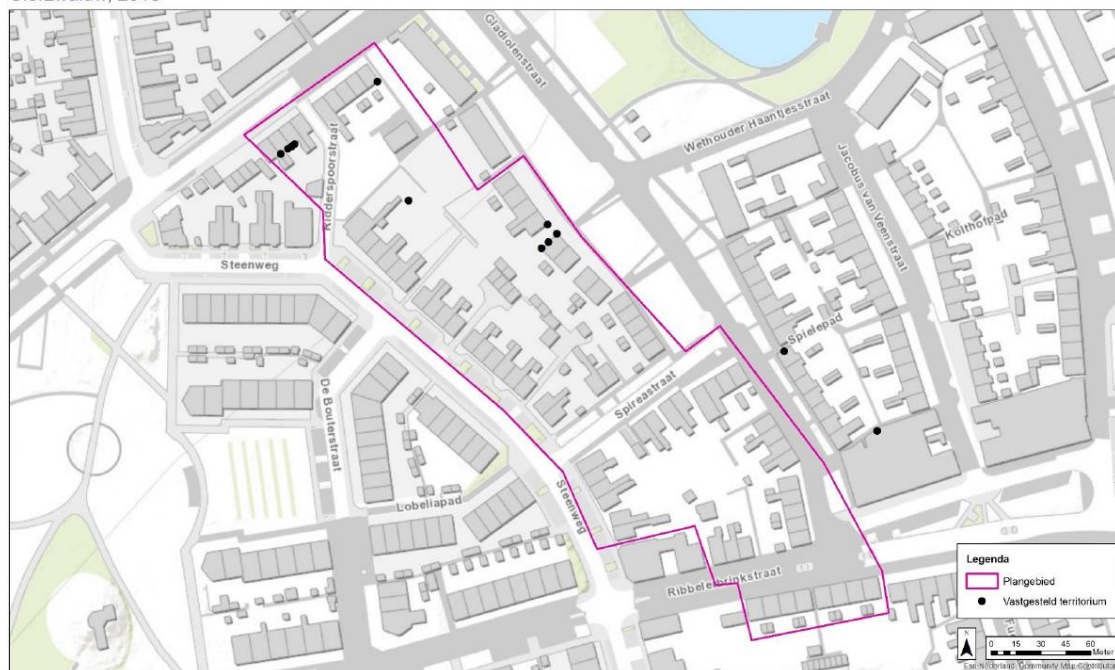
Gierzwaluw, 2018

Eelerwoude

't Ribbelt

Gierzwaluw, 2018

Eelerwoude

Noorderkroonstraat

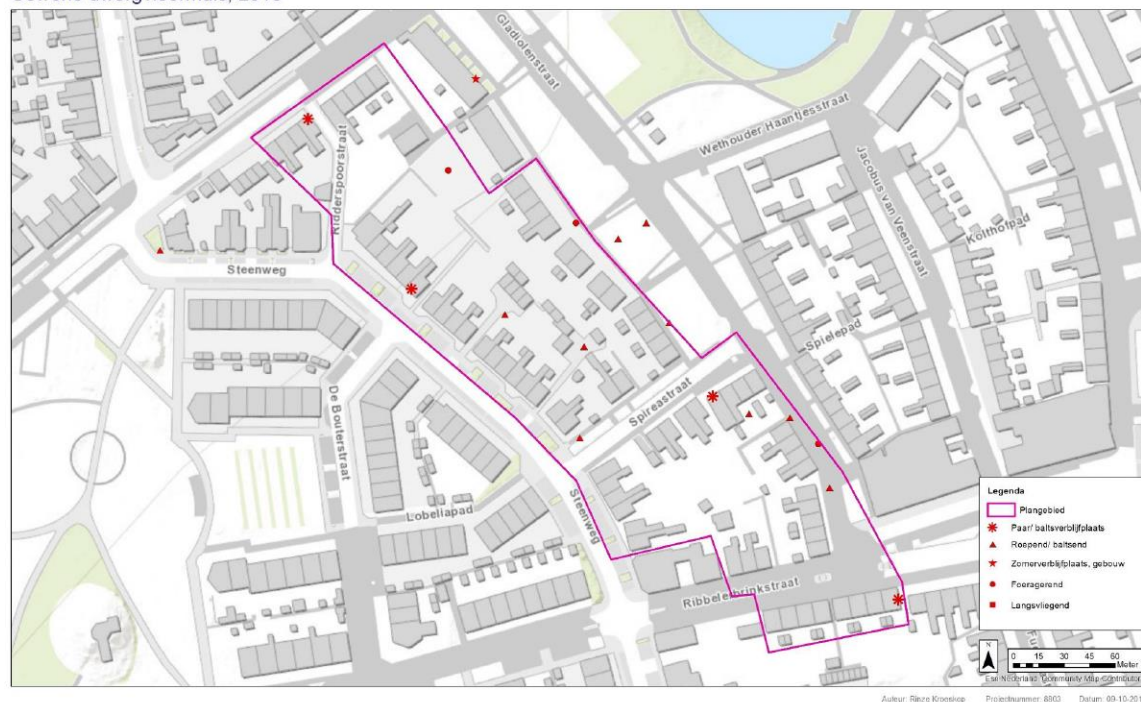
Gewone dwergvleermuis, 2018

Eelerwoude

't Ribbelt

Gewone dwergvleermuis, 2018

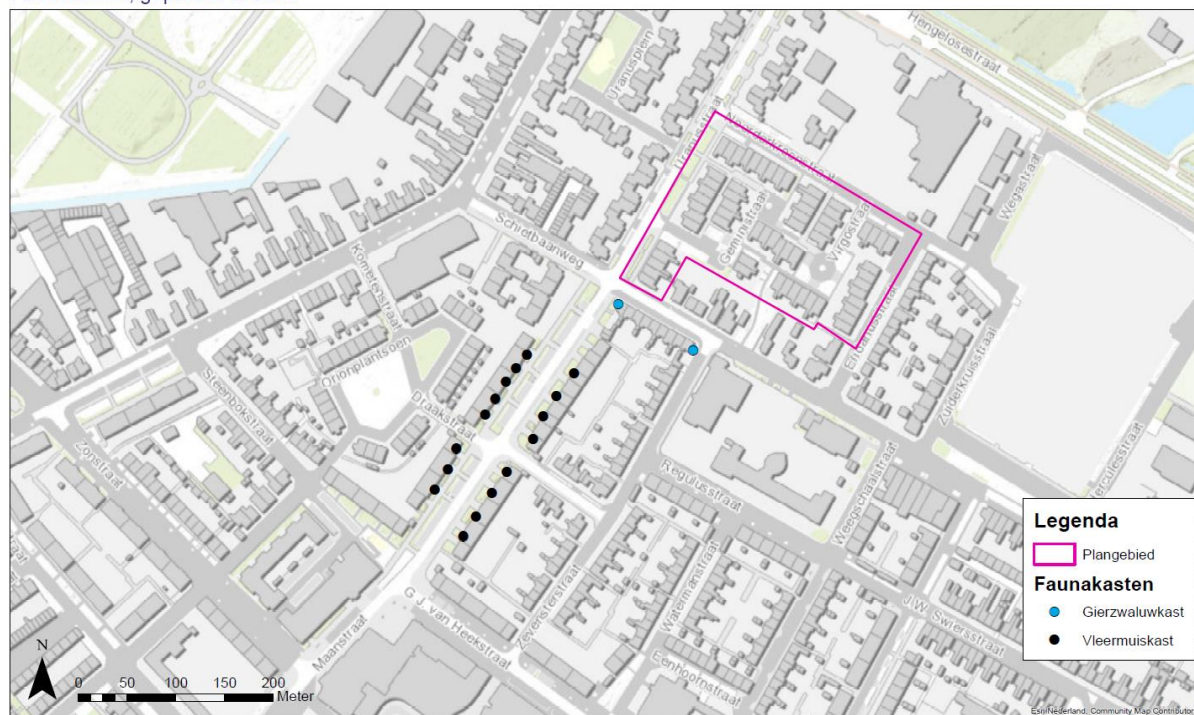

Eelerwoude

Bijlage 5. Mitigerende maatregelen

Noorderkroonstraat

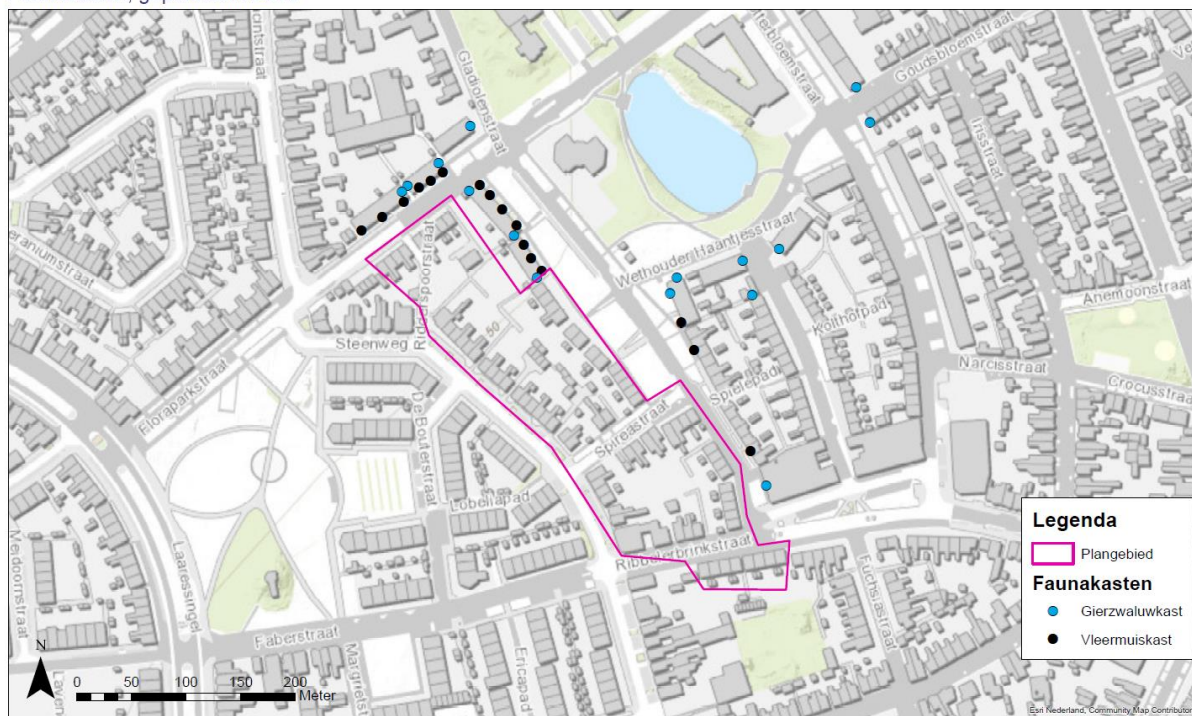
Faunakasten, geplaatst in 2018

Per locatie kunnen meerdere gierzwaluwkasten zijn geplaatst (in totaal Noorderkroonstraat 5 kasten)

't Ribbelt

Faunakasten, geplaatst in 2018

Voor huismus zijn dezelfde kasten gebruikt als voor gierzwaluw. Per locatie kunnen meerdere gierzwaluwkasten zijn geplaatst (in totaal 't Ribbelt 83 kasten)